

Anekdote o Jožu Čopu

Vesela stran Joževega gornišтва

Prispevek je bil že objavljen v Jeseniškem zborniku leta 2004. Ker je članek zanimiv in zabaven tudi za druge slovenske bralce, ga bomo v več nadaljevanjih objavili tudi v naši reviji.

✍ Elizabeta Gradnik

Namen mojega sestavka o legendi slovenskega gornišstva je osvetliti humorno plat njegove osebnosti. Kar nekaj črnih in besed je že steklo na rovaš Joža Čopa in nihče se ne more izogniti temu, da ne bi vsaj na kratko omenil njegove šegavosti in neizčrpnega humorja, saj sta pomenila velik, celo pretežen del njegovega značaja. Zato bom na tem mestu poskušala zbrati čim več anekdot, ki so se ohranile v zapisih ali spominu njegovih svojcev, prijateljev in znancev.

Jožetov praded Štefan Čop je bil premožen kmet v Plavškem rovtu pod Golico. Njegov deveti sin Jernej se je preselil v Bohinj, ko je dobil službo strojnega mojstra pri Zoisu v bohinjskih fužinah. Za njim je tam delal tudi njegov sin Anton. Leta 1890 se je zaradi opustitve bohinjske železarske dejavnosti preselil in se zaposlil v železarni na Jesenicah. S hčerjo tovarniškega mojstra Markizetija, Marijo, sta imela dvanajst otrok. Sedmi, rojen 27. marca 1893, je bil Joža Čop. Sam je pozneje vedno rad poudarjal, da sta s Slovenskim planinskim društvom (ustanovljeno je bilo 27. februarja 1893) iste starosti. Prav tako je zaradi bohinjskega izvora večkrat povedal, da je »bohinjskega plotu kol«.

Tako je odraščal v številni družini z brati in eno sestro. Živel je skromno, a sta jih družila medsebojno prijateljstvo in spoštovanje; k temu je veliko prispevala mama, marljiva in dobrodušna ženska, s katero se je Joža odlično razumel. Nekoč se je po veseljačenju s prijatelji sredi noči bosonog previdno pritihtopal v spalnico, toda mati mu je zvečer pred posteljo postavila stol. Joža se je seveda zaletel vanj in povzročil precejšen ropot. Hitro se je usedel na tla in nad seboj razpel dežnik. Ko je prihitela mati s petrolejko, ga je vprašala, kaj vendar počne, on pa je odgovoril:

»Ja, mati, na ploho čakam!«

Ko mu je nekoč zaradi podobnega »prekrška« spet prišla brat levite, je vstal iz postelje in se postavil v pozor. Na vprašanje, zakaj tako strumno stoji, je odvrnil:

»Pri pridigi še nihče ni ležal!«

Večina Čopov je delala v jeseniški železarni takratne Kranjske industrijske družbe in tudi Joža se je s štirinajstimi leti zaposlil v njej, potem ko je »štiri leta hodil v prvi razred

ljudske šole«. Delal je v žični valjarni; več kot petdeset let je tudi po šestnajst ur na dan s kleščami lovil švigajočo razbeljeno žico. Nevarno in naporno delo, ki je zahtevalo izredno gibčnost in natančne reflekse – toda Joža jih je imel in je s svojimi sposobnostmi marsikaterega sodelavca rešil pred poškodbo ali invalidnostjo. Tudi njemu je razžarjena žica ožgala kožo na trebuhu, prebodla nogo, prevrtala hlače. Ko mu je preluknjala žep, je dejal:

»Nič ne de! Je imel že luknjo. Praznega žepa ni škoda.«

Ko pa mu je ožgala trebuh, je menil:

»Žica namesto klobase in grenkega v črevih je presneto nerodna stvar.«

* * *

Nič čudnega ni, da je že v mladih letih po tako napornem delu, zadušljivem zraku in ropotu odkril v gorah popolnoma drugačen svet. Pri sedemnajstih je začel nositi hrano na planino Belščico; tedaj je prvič začutil lepoto in moč gora. Sprva je hodil po Karavankah, na Golico in Stol. Plezati je začel leta 1921, ko sta se z Janezom Kvedrom v Vratih po naključju srečala s Klementom Jugom in Lojzetom Volkarjem. Jug je s svojo sugestivno osebnostjo na Čopa naredil močan vtis, vendar pa mu njegova filozofija ni bila preveč blizu. V intervjuju leta 1973 je njune različne poglede takole opisal:

»Jug je bil filozof. Je prišel k meni, je rekel: ‚Joža, zdaj sem pa jaz eno drugo smer pogruntal!‘

Sem rekel: ‚Kje?‘

Pravi: ‚Tukaj, bolj proti koncu Luknje pride dol ravno na Bambergovo pot. Tja gor bova šla.‘

Sem rekel: ‚Ti, meni še niso repetnice zrasle. Kam tja gor, porkafiks, saj vidiš, da ne moreš nikamor zabit. To je gladka stena.‘

Je rekel: ‚Pa moraš prit. Ti moraš voljo prepričat, da moraš čez steno.‘

Ja, hudiča, jaz ga gledam nekaj časa: ‚Ti si pa malo čez les.‘

Je rekel: ‚Če se ti nekam zagrižeš, pa nekaj misliš, pa svojo voljo postaviš pred sabo, pred skalo – prav tule gori bova šla – pa moraš prit.‘

Sem rekel: ‚Klemen, kolikor sva prijatelja, lahko greš, jaz bom pa doma ostal.‘

Jug je bil res človek, ampak je imel fiksno idejo ... Saj je bil fejš mož, vsa čast in slava mu, ampak tiste njegove filozofije nisem mogel

sprejeti ... Da moraš naravnost gor ... Saj nisem muha!«

* * *

Ko smo ravno pri "drobni golazni", lahko omenimo tudi Joževo prepričanje, da pajek prinaša srečo: kadar koli je zagledal pajka, je bila zanj še tako težavna in zapletena zadeva že vnaprej rešena. Miha Potočnik opisuje njuno skrajno nevarno in naporno plezanje v Triglavski steni (prvenstvena Gorenjska smer): v najbolj kritičnem trenutku je Joža počakal, da je pajek, ki se je po naključju znašel na njegovem klinu, splezal stran, šele nato je nadaljeval zabijanje klina. To prigodo je poznal tudi Julius Kugy in je Jožu zato v svoji slabi slovenščini večkrat vzklikal: "Pauk, pauk!"

* * *

Joža Čop se je v nekaj letih razvil v odličnega in pogumnega plezalca. Bil je prvi, ki je po I. svetovni vojni začel pozimi hoditi v naše gore. V slovenskih stenah je preplezal kakih trideset prvenstvenih smeri, ves čas pa je imel v mislih osrednji steber v Steni. Med II. svetovno vojno so ga kot zavednega Slovence aretirali gestapovci. Bil je zaprt v Celovcu, Begunjah in Šentvidu. Uspelo mu je pobegniti v Ljubljano in tam je preživel vojna leta. Brž ko je vihra minila, pa je s Pavlo Jesih hitel osvajat osrednji steber v strahu, da mu ga kdo ne bi "pobral"; še danes se imenuje po njem in je za poznejše vrhunske plezalce postal merilo njihovega znanja in poguma.

* * *

Njegova najljubša gora je bil Triglav. Steno je preplezal več kot tristo krat. Rad je podražil naveze, ki so plezale v Kamniških Alpah:

"Kaj tiste vaše krtine, reveži, nimate Triglava in ne Škrlatice, še približnega Jalovca in Špika ne!"

* * *

Veliko je plezal tudi v tujih gorah in tale zgodnica se je zgodila v Grenoblu po vzponu na nekatere vrhove Zahodnih Alp. Francoščine ni znal nihče, Joža pa je dejal:

"Imam tri jezike, enega v gobcu, dva v čevljih, meni ni težko."

"Pa pojdi po vžigalico!"

Joža jih je seveda prinesel.

"Kako pa si jim dopovedal?"

"Malenkost! Ustavil sem prvega, pokazal sem mu s prstom na cigareto in ga prosil: "Francelj, mau pržgi!" ○